

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשסה

ערב שבת-קודש

פרשת ויקהל-פקודי / החודש

כ"ד באדר ה'תשס"ט

שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ד באדר ה'תשס"ט – ב' בניסן ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ד באדר	הלי שכנים פרק ד-ו.	הלי סנהדרין פרק כ.	מ"ע רלו.
ש"ק	כ"ה באדר	פרק ז-ט.	פרק כא.	מ"ע רלו.
א'	כ"ו באדר	פרק י-יב.	פרק כב.	מ"ע רלו.
ב'	כ"ז באדר	פרק יג-יד. הלי שלוחין ושותפין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק כג.	מ"ע רמה.
ג'	כ"ח באדר	פרק ב-ד.	פרק כד.	מ"ע רמה.
ד'	כ"ט באדר	פרק ה-ז.	פרק כה.	מ"ע רמה.
ה'	א' בניסן	פרק ח-י.	פרק כו.	מ"ע רמה.
ו'	ב' בניסן	הלי עבדים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי עדות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רלב. מל"ת רנח. רנט. רנו. רס.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה	
6.17	5.53.5	12.18	11.48	8.43	5.46	4.52	4.30	3.42	ו', כ"ד באדר
6.18	5.54.2	12.18	11.48	8.42	5.45	4.50	4.29	3.40	ש"ק, כ"ה באדר
6.19	5.54.9	12.18	11.47	8.41	5.44	4.49	4.27	3.39	א', כ"ו באדר
6.19	5.55.6	12.18	11.47	8.41	5.43	4.48	4.26	3.37	ב', כ"ז באדר
6.20	5.56.2	12.17	11.47	8.40	5.41	4.46	4.25	3.36	ג', כ"ח באדר
6.21	5.56.9	12.17	11.46	8.39	5.40	4.45	4.23	3.34	ד', כ"ט באדר
6.22	5.57.6	12.17	11.46	8.38	5.39	4.44	4.22	3.33	ה', א' בניסן
7.22	6.58.3	1.17	12.46	9.37	6.37	5.42	5.20	4.31	ו', ב' בניסן

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
5:15	6:28	5:30	6:30	5:21	6:29	5:32	6:30	5:15	6:28
6:20	7:33	6:35	7:35	6:26	7:35	6:37	7:35	6:20	7:33

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

העבודה בעולם היא בבחירתו של הקב"ה

**כיצד מרומז החידוש "שבחר ביעקב ובניו" בפרשת החודש? • לעומת
עבודה נעלית הקשורה עם שידוד מערכות הטבע, איזה ערך יש
לעבודה בעולם שאין בו שום חידוש? • גם הדרגות הנמוכות "שלא
לשמה" הם בבחירתו של הקב"ה, ומתוכם יבוא האדם לשלמות
העבודה "לשמה" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו**

באשלמותא", ואחר כך הולכת ומתמעטת עד לתכלית
ההעלם, ומהעלם זה חוזר ומתחדש מולד הלבנה.
ועל דרך זה בנוגע לבניישראל שיש אצלם סדר
של עליות וירידות - שבתחילה היה המשכן ובית
המקדש, ואחר כך היתה הגלות, ואחר כך היה בנין
בית שני, ואחר כך היתה שוב גלות כו'; אבל, כל עניין
הירידה וההעלם הוא בשביל (והכנה אל) הגילוי, כך,
שדווקא מההעלם היותר גדול בא תכלית הגילוי
דלעיתיד לבוא.

וכמו שנתבאר לעיל במאמרים⁸ בפירוש הכתוב⁹
"ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", שדווקא במעמד
ומצב של "הסתר אסתיר" ישנו ה"אנכי" וה"פני".
וזהו גם מה שכתוב¹⁰ "וחכיתי לה' המסתיר פניו"
- שדווקא מצד ההסתר ("המסתיר פניו") ישנו העניין

א. הטעם ש"המצווה הראשונה שנצטוו ישראל"
(כמו שכתב רש"י בהתחלת פירושו על התורה)
היא "החודש הזה לכם"¹ - מצד שייכותם ללבנה:
אמרו חז"ל שישאל נמשלו ללבנה, לפי "שהם
עתידים להתחדש כמותה"², ולכן "מונין ללבנה"³,
"המאור הקטן"⁴, כיוון שיעקב שהוא הקטן - כמו
שכתוב⁵ "מי יקום יעקב כי קטן הוא" - מונה לקטן.
והעניין בזה - שאין זה רק סימן בעלמא, אלא
ישנה שייכות בעניינם הפנימיים⁶:

הלבנה - בתחילת החודש נולדת מציאותה (מולד
הלבנה), ולפני כן אינה במציאות כלל, ואחר כך
הולכת וגדלה עד לאמצע החודש שאז "קיימא סיהרא

(1) בא יב.ב.

(2) נוסח קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

(3) סוכה כט, א. מכילתא בא שם.

(4) בראשית א, טז.

(5) עמוס ז, ב.ה. וראה חולין ס, ב.

(6) ראה ב"ר פ"ו, ג. חדא"ג מהרש"א סוכה שם. אוה"ת

בראשית ד, סע"ב ואילך.

(7) ראה שמו"ר שם, כו.

(8) ד"ה בלילה ההוא פ"ב ואילך (לעיל ע' 91 ואילך) וד"ה
וידבר ג' ואת חוקת התורה פ"ד ואילך (לעיל ע' 168
ואילך).

(9) וילך לא, יח.

(10) ישעי' ח, יז.

של "חכיתי", שזהו מה שכתוב¹¹ "יעשה למחכה לו", "אינון דחקין למלה דחכמתא"¹², דקאי על בחינת ערן שיתגלה לעתיד לבוא, שעל זה נאמר¹¹ "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו", כמאמר רז"ל¹³ "כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלקים זולתך" - שלזה זוכים דווקא על-ידי ההסתר שבזמן הגלות.

ב. והנה, על הפסוק "החודש הזה לכם", איתא במדרש¹⁴: "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה". ויש לבאר דיוק הלשון "משבחר הקב"ה בעולמו":

כיוון ש"יעקב ובניו" ו"עולמו" הם עיקר וטפל, שהרי כוונת בריאת העולם היא בשביל יעקב ובניו, כדרשת חז"ל¹⁵ "בראשית, בשביל התורה כו' ובשביל ישראל" - הרי אפשר לומר שכללות הרצון העליון הוא רק ביעקב ובניו, ואילו בעולמו אין עניין הרצון כלל.

אבל אין האמת כן - שהרי אפס בלעדו, וכל המציאות כולה מתהווה בכל רגע מרצונו יתברך. ועל-פי הידוע¹⁶ שעניין הרצון למעלה אינו כמו עניין הרצון למטה, שהוא מצד איזה סיבה או הכרח, אלא הוא בבחירה חופשית, הרי מובן שגם הרצון שבעולם הוא בבחירה חופשית, והיינו, שלא רק פנימיות הרצון, "ביעקב ובניו", הוא בבחירה חופשית, אלא גם חיצוניות הרצון, "בעולמו", הוא בבחירה חופשית - "בחר בעולמו".

ג. ו"משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים":

חדשים ושנים - הם ב' עניינים בפני עצמם, שהרי עניין החדשים קשור עם הילוך הלבנה, ועניין השנים קשור עם הילוך החמה, וכידוע שאין

שנים ללבנה ואין חדשים לחמה¹⁷. והחילוק שביניהם מודגש בשמותיהם: חדשים - מלשון חידוש¹⁸, לפי שכל חודש ישנו מולד הלבנה מחדש, לאחרי שהולכת ומתמעטת עד לתכלית ההעלם לגמרי (כנ"ל); ושנים - מלשון משנה¹⁹, לפי שמהלך השמש חוזר ונשנה תמיד ללא שינויים, שהרי במשך כל השנה כולה נראה כל כדור השמש בשלימותו (ואילו השינויים של קיץ וחורף כו', הרי עניין זה אינו מצד השינוי בשמש עצמה, כי אם מצד הריחוק והקירוב לעולם, כמבואר בספרי התכונה, ואין כאן מקומו).

וב' עניינים אלו ישנם גם כן באופן הנהגת העולם: ישנו אופן שעולם כמנהגו נוהג (על דרך מהלך החמה שאין בו שינויים), וישנו אופן שמתגלים בעולם גילויים חדשים (על דרך מהלך הלבנה באופן של חידוש).

והנה, כללות החילוק בין ב' אופני הנהגה הנ"ל הוא החילוק שבין "בחר בעולמו" ל"בחר ביעקב ובניו" - שכאשר "בחר בעולמו" אזי היתה ההנהגה על-פי טבע, וכאשר "בחר ביעקב ובניו" אזי "קבע בו ראש חודש של גאולה", היינו, שנתחדש אופן ההנהגה שלמעלה מהטבע,

- וזהו הטעם שאומות העולם מונין לחמה וישראל מונין ללבנה, כי, אומות העולם נתונים תחת הנהגת הטבע, מה שאין כן בני-ישראל הם למעלה מהטבע -

שזהו כללות חידוש מתן-תורה שאז נמשך אור חדש בעולם, וההתחלה בזה היתה ביציאת מצרים, שאז היו נסים היוצאים מדרכי הטבע, שידוד מערכות הטבע, שזהו עניין של חידוש.

אמנם, כיוון שכל עניין ישנו בדרך כלל ופרט, הנה בפרטיות יותר ישנם ב' עניינים אלו גם בעולם עצמו (קודם מתן תורה), שזהו ש"משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים", לא רק שנים, אלא גם חדשים (אף שעיקר עניין החידוש הוא "כשבחר ביעקב ובניו").

(11) שם סד, ג.

(12) זח"א קל, ב.

(13) ברכות לד, ב.

(14) שמו"ר שם, יא.

(15) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית.

(16) ראה סה"מ תרע"ח ע' קסו ואילך. תש"ו ע' 102 ואילך.

(17) ראב"ע בא שם. וראה ד"ה החודש תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלז).

(18) ראה ראב"ע שם. ס' השרשים לר' יונה בן ג'נאח ולהר"ק ע' חדש.

(19) ראה ראב"ע שם. ס' השרשים הנ"ל ע' שנה.

ד. ביאור העניין:

את החיות של כל הגוף, והיינו, ש"ראשי חדשים ושנים" מורה על כללות החיות של כל החדשים וכל השנים, ואף-על-פי-כן, אין זה מגיע לעילוי של "כשבחר ביעקב ובניו" ש"קבע בו ראש חודש של גאולה", שזהו ענינו של חודש ניסן, חודש הנסים ושידוד המערכות.

ה. והנה, כיוון שתורה היא מלשון הוראה²¹, הרי מובן, שכל האמור לעיל נוגע לעבודתו של כל אחד ואחד מישראל בכל דור ודור:

גם בעולם כפי שהוא מצד עצמו ישנו סוג הצומח, והרי כללות עניין הצמיחה מקטנות לגדלות הוא חידוש דבר, שזהו חידוש הצומח לגבי דומם, שהדומם נשאר תמיד באותו מצב, ואילו בצומח ישנו עניין הצמיחה מקטנות לגדלות.

ובעומק יותר: כיוון שסדר הצמיחה הוא באופן שתחילה צריך להיות ריקבון הגרעין, ואחר כך נעשית הצמיחה להיות אילן עושה פירות, נמצא, שעניין הצמיחה הוא חידוש גמור, היינו, לא רק

התכלית היא – שסוף כל סוף יבוא לשלימות העבודה שלא על מנת לקבל פרס, לא שכר גשמי, ואפילו לא שכר רוחני

בעבודת האדם יש בכללות ב' מדרגות: עבודה שהיא על מנת לקבל פרס, שלא לשמה, ועבודה שלא על מנת לקבל פרס, לשמה.

וכפי שמבאר הרמב"ם²² שתחילת העבודה היא על מנת לקבל פרס, שלא לשמה, כמאמר רז"ל²³ "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף-על-פי שלא לשמה", וכמו בעניין החינוך, "חנוך לנער על-פי דרכו"²⁴, שבתחילה מרגילים אותו ללמוד בשביל מיני מתיקה, ואחר כך בשביל מנעלים יפים או בגדים חמודים, ואחר כך בשביל ממון וכבוד כו', כי, אם ידרשו ממנו לכתחילה שתהיה עבודתו שלא על מנת לקבל פרס, לשמה, הרי כיוון שאין זה מתקבל בשכלו בהבנה והשגה, אזי לא יעבוד עבודתו כלל, ולכן צריכים תחילה להרגילו לעבודה בשביל שכר; אמנם, לא זו היא התכלית, אלא התכלית היא – שסוף כל סוף יבוא לשלימות העבודה שלא על מנת לקבל פרס, לא שכר גשמי, ואפילו לא שכר רוחני, ועד כפי שהיה

מקטנות לגדלות, אלא חידוש ממש, על דרך יש מאין.

וכיוון שכללות עניין החידוש הוא למעלה ממציאותו של הנברא, שמצד עצמו הוא בכחנת דומם, שאין בו צמיחה וחידוש כלל, הרי כדי שגם קודם מתן תורה יוכל להיות בעולם עניין של צמיחה, הוצרך להיות בעולם עניין המצוות, שזהו עניין ז' המצוות שנצטוו בני נח, שעל-ידי זה נמשך בעולם עניין החידוש, כמו עניין הצמיחה וכיוצא בו.

אמנם, גם החידוש שבצמיחה הוא חלק מהנהגת הטבע באופן שעולם כמנהגו נוהג; ואילו אמיתית עניין החידוש נפעל במתן תורה, וכאמור, שהתחלה בזה היתה ביציאת מצרים, שאז היה עניין הנסים ושידוד המערכות כו'.

ויש להוסיף בביאור החידוש ד"ראש חודש של גאולה" שנקבע "כשבחר ביעקב ובניו" בעומק יותר, שהוא עניין נעלה יותר גם מ"ראשי חדשים ושנים" – "ראשי" דייקא, על דרך המבואר²⁰ בפירוש "ראש השנה" שהוא בדוגמת ה"ראש" שכולל

21 ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ג"א ר"פ בראשית.
22 בפיה"מ שלו סנהדרין ר"פ חלק. וראה הל' תשובה פ"י ה"ה.

23 פסחים נ, ב. וש"נ.

24 משלי כב, ו.

20 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. ובכ"מ.

דרך האמור לעיל שגם בעולם ישנו עניין החדשים, שהוא בדוגמת החידוש שבמתן תורה, כיוון שסוף כל סוף יבוא מזה לשלימות העבודה לשמה, שהיא "מתוך שלא לשמה בא לשמה"²³, והרי "סוף מעשה במחשבה תחילה"²⁷.

ועוד עניין בזה:

גם כאשר צריך להתעסק בענייני עולם הזה הגשמי והחומרי, אין לו להתייר מזה, או לומר מה לי ולעולם הזה הגשמי והחומרי, אלא עליו לדעת שישנו העניין ש"בחר הקב"ה בעולמו", היינו, שגם בעולם ישנה בחירתו החופשית של הקב"ה, שהוא ובחירתו אחד (ככל העניינים שלמעלה שאינם חוץ ממנו ח"ו, אלא מיוחדים עמו)²⁸, וכיוון שכן, צריך הוא לעבוד עבודתו בעולם הזה דווקא, מתוך ידיעה שיש לו הכוח לפעול בעולם - לעשות את העולם כלי לבחירת הקב"ה ביעקב ובניו, שהעולם יהיה דירה לו יתברך בתחתונים²⁹.

(מהתועודות ש"פ שמיני, פרשת החודש, תשי"ט,
'תורת מנחם' כרך כה עמ' 182-186. בלתי מוגה)

אדמו"ר הזקן אומר²⁵: "ועמך לא חפצתי"²⁶, "איך וייל מער ניש אַז דײַך אַליין", עצמותו יתברך בלבד.

וב' אופני עבודה הנ"ל הם ב' העניינים "משבחר בעולמו" ו"כשבחר ביעקב ובניו": העבודה על מנת לקבל פרס, שהוא עניין השייך לעולם - היא בדוגמת "משבחר בעולמו"; ושלימות העבודה, שלא על מנת לקבל פרס, שהוא עניין שלמעלה מהעולם - היא בדוגמת החידוש דמתן תורה, "כשבחר ביעקב ובניו".

ועל זה היא ההוראה - שצריך לידע שישנו גם העניין של "משבחר הקב"ה בעולמו":

גם מי שלעת-עתה נמצא בדרגה נמוכה ביותר, שכל עבודתו היא (לא מצד עצם עניין התורה והמצוות, אלא) מצד פניות עצמו - לא יחשוב שאין ערך וחשיבות לעבודתו כלל, ובמילא יכול להפסיק מעבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות, אלא צריך לידע שגם "בעולמו" (בדרגת העבודה על מנת לקבל פרס, שהוא עניין השייך לעולם) ישנה בחירתו החופשית של הקב"ה, ויתירה מזה, שיש בזה בהעלם גם עניין ש"בחר ביעקב ובניו" (על

27 פיוט "לכה דודי".

28 ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"י. הל' תשובה ספ"ה.

29 ראה הנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ד פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

25 סהמ"צ להצ"צ שרש מצוות התפלה פ"מ (דרמ"צ קלח, סע"א) - נעתק ב"היום יום" יח כסלו.

26 תהלים עג, כה.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

בניסן עתידין להיגאל בניסי ניסים

יצאו מן הגלות בדרך שלמעלה מהטבע

יציאת מצרים לא היתה כמו הגאולות שלאחרי זה מפרס ומדי כו', שלאחריהם נשאר חלק מבני־ישראל בגלות, אלא באופן שכל בני־ישראל יצאו ממצרים. החילוק היה רק באופן היציאה ממצרים, שהיו כאלו שיצאו בשמחה, והיו כאלו שיצאו באופן ד"ברח העם", שהוצרכו לברוח מהמציאות שלהם... כי, להיותם במעמד ומצב ד"עבר כנעני", היה רצונם בהפקרות דמצרים, אבל עצם היציאה ממצרים היתה אצל כל בני־ישראל.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" - שכל בני־ישראל יצאו מהגלות, ולא יישאר אפילו יהודי אחד בגלות; אצל כל אחד מישראל יתגלה עניין המלוכה, והעניין ד"אתה בחרתנו מכל העמים", והוא יצא מן הגלות, וגם אלו שרצו להסתיר זאת ולטעון "נהיה ככל הגוים" - הנה "ביד חזקה אמלוך עליהם", וגם הם יצאו מן הגלות,

ולא זו בלבד שהם בעצמם יצאו מהגלות, אלא גם ייטלו עמם "רכוש גדול", כמו ביציאת מצרים, שלא זו בלבד שבני־ישראל עצמם יצאו מן הגלות, אלא גם נטלו עמם "רכוש גדול", ובמכל שכן וקל וחומר: אם בגלות מצרים שהיתה מאתיים ועשר שנים בלבד, נטלו עמם "רכוש גדול" - בגלות זה האחרון שבו נמצאים כמעט אלפיים שנה, על אחת כמה וכמה שייטלו עמם "רכוש גדול".

ועניין זה יהיה באופן שלמעלה מהטבע לגמרי, כמרומו בשם "ניסן", שיש בו ב' נונין. ובהקדם דברי הגמרא: "הרואה הונא בחלום - נס נעשה לו. חנינא חנניא יוחנן (נונין הרבה) - נסי ניסים נעשו לו". ובחידושי אגדות מהרש"א שם: "אי משום הנו"ן דאית ביה, אמאי לא נקט אהרן ונח. ומיהו בחנינא וחנניא וחנן יש ליישב, משום דהשם גופיה מורה על החנות והטובה, והנונין מראין שיהיה בנס". ובנדון דידן: השם "ניסן" כשלעצמו מורה על עניין הנס, שהרי הפירוש ד"ניסן" הוא מלשון נס. וכיוון שכתובה זו ישנם ב' נונין, הרי בודאי שזה מורה על נסי ניסים, למעלה מהגבלה לגמרי. - ייתן השם יתברך שחודש ניסן זה יהיה החודש ניסן שעליו אמרו רז"ל "בניסן עתידין להגאל", במהרה בימינו.

(תורת מנחם כרך כו, עמ' 492-3)

משיח - כבר ביום הראשון לבריאה

תיכף ביום הראשון לבריאת העולם נאמר "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", "זה רוחו של מלך המשיח" - כי בתחילת בריאת העולם ישנו כבר עניין בריאת האדם, כולל גם תכלית בריאת האדם, שזהו משיח, שנאמר בו "ירום ונשא וגבה מאד", "מאד" אותיות "אדם", אלא שהוא בצירוף נעלה יותר, ומשיח הוא נעלה יותר אפילו מ"מאד".

וכאמור, כל זה ישנו כבר בהעלם ביום הראשון של הבריאה, שאז האיר האור שהיה אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו, שיתגלה לעתיד לבוא.

(תורת מנחם כרך כה, עמ' 187)

הרמ"ע מפאנו (ב)

- ראש ומקור לכללים רבים וידועים המופיעים בספרות התורנית
- הסבר לשאלה כיצד לתווך דברי חז"ל ש"אדם נידון בכל יום" עם הכתיבה בראש-השנה • על שמחת ראש-חודש, זריזות בכוהנים,
- עמידה ללא נוע בשמונה-עשרה, ועוד - בספריו של הרמ"ע מפאנו
- ועל כתב-היד של ספרו כנפי יונה מהדורא בתרא • רשימה שנייה

שמחת ראש חודש כבחגים

בשורת הרמ"ע מפאנו סימן עט (הובא להלכה במגן אברהם אורח חיים סימן תיז ס"ק ב) נאמר: "וכשם שאין תחנה ברגלים כך אין תחנה בראש חודש... הנוהגין להתענות ערב ראש חודש גם כן מרבים בכבוד הלילה ויום המחרת, שהרי היקשו הנביאים ראש חודש לשבת בכמה מעלות טובות גבי שער החצר הפנימית ויבא כל בשר להשתחוות, והתורה הקישתהו למועדי השמחה לתקוע בחצוצרות על הקרבן כו' ותנן ר"ה כו' ראש בית דין אומר מקודש.. קבעו לו חתימה שווה לרגלים כו'".

דברים אלו הובאו על-ידי הרבי (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 62-61) בבואו לבאר את משמעות קידוש החודש כאשר בית-דין מקדשים (חפצא) יום מסויים כראש-חודש, לא כיום המעשה, בו מקריבים קרבן מיוחד וכו' עד אשר "והיה מידי חודש בחודשו ומידי שבת בשבתו יבוא וגו' (ישעיהו סו, כג).

והרבי מוסיף:

"וגם עתה על דרך זה - זוהר חלק ג' ע, ב. ובכמה מקומות כנסמן במראי מקומות לזהר - ניצוצי זהר ועוד".

ולאחר מכן מצטט את תשובת הרמ"ע הנ"ל.

בי"ג שבט תש"כ (אגרות קודש כרך יט עמ' קפ) השיב הרבי לשאלת אחד מצוות ישיבת טעלו על שורת שאלות. בין השאר אנו קוראים:

והערת כבוד-תורתו בהנוגע לראש השנה, לא הבנתי... אדם נידון בכל יום, דפשוט שאין בהם סתירה להכתיבה דראש השנה, וכמבואר הענין בכמה מקומות, ועיין גם כן בספר עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו מאמר חקור הדין חלק ב' פרק א' כו' ובשאר המקומות המסומנים מרבנו הזקן בספרו לקוטי תורה סוף פרשת קרח, וביאור רבנו הזקן בענין זה, ולהעיר גם כן מדברי המפרשים על המשנה במסכת ראש השנה בתחלתם פרק א' משנה ב: בארבעה פרקים העולם נדון. אף שאחד מהם הוא ראש השנה, וכמה מהתירוצים הנאמרים בהנ"ל יש לאמרם גם בנדון דידן.

ציווי התורה גם לשון הבטחה

פעמים רבות התבטא הרבי שציווי של התורה הוא גם הבטחה שיוכלו לקיים זאת, והמקור לכך הוא הרמ"ע מפאנו. הנה דוגמה (שיחות קודש תשל"ב כרך ב, עמ' 24):

כפי שאומר הרמ"ע מפאנו - ואדמו"ר הזקן מביא דברים אלו בכמה מקומות - שכל ציווי בתורה הינו הן ציווי והן בלשון הבטחה.

זריזות הכהנים

באחת משיחותיו (ש"פ אמור תשכ"ה - לקוטי שיחות כרך לו עמ' 64) חוקר הרבי ככלל "כהנים זריזים הן" - אשר ניתן להתפרש בשני אופנים: (א) זהו מצד עבודת הכהונה, שכן תפקידם בעבודת הקודש (או הימצאותם במקום המקדש) פועל בהם את עניין הזריזות. (ב) זהו מצד עצם עניין הכהונה, שכן הוא טבע ותכונת הנפש של כהן בענייני כהונה וכלשון רש"י במסכת שבת "שכולם היו בני תורה וחרדים ונזכרים כו" וכהנה בכמה מקומות. ההבדל לדינא בין שני אופני החקירה - האם גם בעניינים שאינם שייכים לעבודת הכהונה, חל הכלל של כהנים זריזים הן.

בצד הא' של החקירה מציין הרבי (בהערה 25): ראה שו"ת הרמ"ע מפאנו סימן א ד"לא אמרו כהנים זריזים הם אלא בעבודה אינמי באכילת תרומה כו" (ומוסיף: ולהעיר דאכילת תרומה איקרי עבודה - פסחים עב, סוף עמוד ב' ואילך). ובמקביל - גם בצד הב' של החקירה מציין הרבי:

להעיר משו"ת הרמ"ע שם "ואימת מקדש עליו ועוד דכהנים זריזים הם". ומשמע - מסיק הרבי - שהם אכן ב' עניינים הקיימים בכהן.

מספר האותיות בתורה

בעניין מספר האותיות שבתורה (לקוטי שיחות כרך כ, עמ' 419 הערה 12 ובשולי הגיליון שם) כותב רבינו הזקן "אף שבתורה אין נמצא ס' ריבוא אותיות...", ומציין הרבי:

כי אם ערך ל"ו ריבוא אותיות - המושך וככה תרל"ז (לאדמו"ר מהר"ש) פפ"ט. ובספר המאמרים קונטרסים חלק א קצא, ב: שמספר אותיות הכתובים בתורה הם בערך ש"ה אלפים כו'. וכן הוא במאמר הנפש (לרמ"ע מפאנו) חלק ג' פרק ה' (שאין בתורה רק בערך ל"א וחצי ריבוא אותיות (ש"ה אלפים)). וראה בניצוצי זוהר לזהר החדש עד, א (במילואים - קכו, א) שהביא מכמה ספרים שמספר האותיות בתורה בדיוק הוא: 304,805.

גימטרייה של 'עגל'

הגמרא בסנהדרין (קג, ריש עמוד ב') מציינת שירבעם בן נבט "היה שונה... בתורת כהנים מאה ושלושה (פנים)". כשהרבי מזכיר זאת, הוא מציין (ספר השיחות תנש"א כרך א, עמ' 367) ש"מאה ושלושה" הוא הגימטרייה של 'עגל'. מקור הדברים מופיע בשורת ספרים (כתבי האר"ז, ועוד) והראשון הוא: מאה קשיטה (להרמ"ע מפאנו) סוף פרק ח'.

על ספרו כנפי יונה - מהדורה בתרא

ברשימת ספרי הרמ"ע שערך החיד"א ב'שם הגדולים' (בסוף ערכו) צוין באות ח הספר 'כנפי יונה'. בספרו 'עבודת הקודש' עמ' ע"ז, מספר הרב שלום-דובער לזין, על כתבי"ד מיוחד שנמצא בספריית הרבי ועל הניסיון לפרסמו:

בכסלו תשמ"ה היתה מכירה פומבית (של חברת C.M&W). אחרי שביקרתי בתערוכה הקודמת למכרז, כתבתי בן השאר:

בספרייה כאן ישנו כתבי"ד הספר כנפי יונה, עם הגהות מרובות על הגיליון. מצורת ההגהות נראה שהם של המחבר בעצמו. בסופו רישיון הצנזור משנת ש"ס, שהיא תקופת המחבר הרמ"ע מאפנו. במכרז יימכר כתבי"ד נוסף של הספר כנפי יונה, גם הוא עם הגהות מרובות של המחבר על הגיליון וגם הוא ברישיון הצנזור משנת ש"ס (מקווים לקבל תמורתו כ-\$20,000).

לאחר העיון נראה שהמחבר הגיה את הספר כמה פעמים, ולאחר שהעתיקו הסופר מחדש הגיהו שוב המחבר.

ההגהות שבכתבי"ד הנמכר נכללו בכתבי"ד הסופר שבספרייה ובנוסח הנדפס, ואילו ההגהות של המחבר שבכתבי"ד שבספרייה לא נכנסו לנוסח הנדפס; היינו שהנדפס הוא מהדורה קמא, ומהדורה בתרא הנמצא בספרייה עדיין לא נדפס. הרבי השיב:

על-פי זה כדאי להוציא לאור (בעיבוד המתאים) בהמשך הזמן.

התחלתי במסירת העבודה להרב התמים ר'

משנת תשכ"ה אות לח: "בתפילת שמונה עשרה אינו מתנועע כלל".

אמנם לדברי הרמ"ע עצמו (בספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי חלק א' סימן לג) הובא בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן (שם) "רק בחתימת הברכות נוהגין קצת להתנועע בנחת", אלא שזה לא ראו אצל הרבי.

מקור שיוחס בטעות להרמ"ע מפאנו

בשיחותיו (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 517) במעלת עיר-הקודש צפת - הביא הרבי את הנאמר לגבי צפת - שצפת עם הכולל עולה בגימטרייה (במספר קטן) כ"ב - "כנגד כ"ב אותיות התורה, לרמז שצפת היתה מוכנת ומזומנת להשיג בה סוד עומקה של תורה וסודותיה", משום ש"אין אוויר זך בכל ארץ-ישראל כמו אוויר צפת".

הדברים הובאו בספר "טוב הארץ" מר' נתן שפירא בעל מחבר הספר 'מצת שימורים', שספריו מובאים בתורת החסידות ומייסדים על דבריו כמה ביאורים וכו', ולפניו בספר 'חסד לאברהם' (אשר נמנה הן עם תלמידיו של הרמ"ק והן עם תלמידיו של הארז"ל וספריו מובאים בכמה מקומות בחסידות), והרבי קובע: "ויש לומר שזהו מקורו [עליו התבסס] של "טוב הארץ"."

בהערה 35 שם איתא:

בספר טוב הארץ שלפנינו איתא: "מספר כנפי יונה" (להרמ"ע מפאנו). אבל בספר כנפי יונה (גם בחלקו שנדפס לאחרונה) לא מצאתי עד עתה מה שהעתיק בטוב הארץ שם. ואפילו אם תימצי לומר שנמצא בכתב-יד ולא נדפסו - הרי כיוון שנמצא מפורש בספר חסד לאברהם, שהוא אחד מ"ארבע יסודות" שעליו נבנה הספר טוב הארץ (הקדמת המחבר), למה ישמיט החסד לאברהם שהוא אחד מיסודי הספר ויכתוב "שהוא מספר כנפי יונה, ואף-על-פי שדבריו כו' מכל-מקום העתקתי כו' מעט ממשות".

ולפי-עניות-דעתי - מסיים הרבי - יש כאן טעות הדפוס, והתיבות "מספר כנפי יונה כו'" - שייכים לעניין שלפניו או לאחוריו.

דוד שי' אולידורט, שהכין סקירה כללית שנרפסה בקובץ יגדיל תורה חוברת סב סימן יח.

כשהכנסתי את עלי ההגהה, הרבה הרבי להגיהו, וכתב, שהמאמר נכתב: בסגנון הדורש ביאור. ואשר לכן כדאי: להחליף.

במאמר נזכרה החברה 'קריסטל' שארגנה את המכירה הפומבית והרבי כתב על זה: להחליף בסימן אחר.

ולכן נדפס שם החברה: C.M.&W.

אחר-כך הוסיף לדברים האלו ר' יוסף אביבי בחוברת סד סימן נו, וכשהכנסתי את עלי ההגהה כתב הרבי:

המוציא לאור הספר על-פי כתב-יד שבכאן, כמדובר מאז? על כך השבתי:

חלק גדול הימנו כבר נעתק (מכתובה איטלקית) על-ידי הרה"ת ר' דוד שי' אולידורט. אך בדבר עריכת הציונים וההשוואות אליו, נתעוררו כמה ספיקות - לאחר מאמרו של אביבי:

הוא מציין לעריכה רביעית של הספר כנפי יונה, שבו חילקו לכמה ספרים... ובהם מצוין אצל כל קטע אם הוא העתק מכתבי הארז"ל, אם הוא העתק מכתבי הר"י סרוג או מה שהוא כותב בעצמו... [יהיה צורך] להשיג את צילומי כתבי-היד המפוזרים בכמה וכמה ספריות בעולם ולאחרי זה להשוות אליהם.

הרבי לא השיב על זה, וכנראה שקיבל הדברים, וכתבתי אז עוד מאמר בנושא הזה בקובץ יגדיל תורה חוברת ס"ה סימן סו.

מקור להלכה באופן תפילת העמידה

"ויש מי שאומרים שאין להתנועע אלא בפסוקי הזמרה . . . אבל לא בתפילת י"ח" - כך מביא אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך שלו סימן מח סעיף ד', ומקורו מהרמ"ע מפאנו בתשובה סימן קי"ג (של"ה עניני תפילה בתחילתו. הובא במגן אברהם שם). וכך נהג הרבי נשיא-דורנו, כנרשם בהנהגות

פרשת ויקהל-פקודי

ששת ימים תעשה מלאכה (לה,ב)

ציזוי זה נאמר למחרת יום הכיפורים (רש"י ריש פרשתנו)

מה הקשר בין מחרת יום־הכיפורים ל"ששת ימים תיעשה מלאכה"? אלא ביום הכיפורים אמר הקב"ה למשה "סלחתי כדבריך", שנתכפר לישראל חטא העגל; ו"ששת ימים תיעשה מלאכה" הוא סדר התיקון לחטא העגל, וכדלהלן: על חטא עבודה־זרה אומר הרמב"ם (ריש הלכות עבודה־זרה), שהוא נובע מכך שבני־האדם טעו והחשיבו את הכוכבים והמזלות - אשר דרכם עוברת ההשפעה העליונה - למציאות עצמאית והשתחוו להם. הם סגדו ל'מוצע', בשעה שאינו אלא ממלא תפקיד - כגרזן ביד החוצב בו. תורת החסידות מסבירה שבצורה 'דקה' יותר עצם ההתמסרות וריבוי ההשתדלויות והתחבולות בעסקים - גם הם מעין עבודה־זרה ח"ו, משום שהאמת היא כי "ברכת ה' היא תעשיר", וכל השקעת השכל והתחבולות מתוך מחשבה שכך יתעשר יותר - כמוה כהשתחוויה (הרכנת הראש) ל'מוצע'. רק התנהגות של "ששת ימים תיעשה מלאכה", היינו ללא השקעת ראשו ורובו וללא התעסקות יתר - היא העוקרת ומבטלת את שורש החטא של עבודה־זרה.

(לקוטי שיחות כרך א, עמ' 190-187)

וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' (לה,ב)

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת - כנגד מי?... כנגד עבודות המשכן (שבת מט)

הדבר אומר דרשני: מה הקשר בין עבודות המשכן לאיסורי מלאכה ביום השבת? ההסבר: ל"ט אבות המלאכות קשורים לצורכי האדם הכלליים - מזון, לבוש ובית. העבודה במשך ימי החול היא ה'בירור' והזיכוך של הדברים האלה, אך בשבת המלאכות האלה אסורות. יום זה לא ניתן לעבודת הבירורים (בשבת - 'בורר' אסור), אלא להעלות את כל מה שכבר נתברר בששת ימי המעשה. אך לפי זה קשה כיצד מותר לאכול בשבת, והלוא גם אכילה היא 'בירור'? שאלה זו שאל כ"ק אדמו"ר ה'צמח־צדק' את זקנו אדמו"ר הזקן ימים אחדים לפני הסתלקותו, וזאת היתה תשובתו:

דברי אוכל המותרים באכילה שורשם ב'קליפת נוגה', שיש בה תערוכת טוב ורע. בששת ימי החול הטוב והרע מעורבים ועבודת האדם היא להפריד את הטוב מהרע. אך בשבת אין צורך בכך, כי מערב שבת נפרד הטוב מהרע, ובכזו יום השבת כל המאכל נעשה רק טוב, ולכן אין צורך ב'בירור'. בשבת כוונת האכילה היא אך ורק להעלאת הטוב לדרגה נעלית יותר בטוב עצמו.

(דרך־מצוותיך דף צב"ג)

חח ונזם וטבעת וכומז (לה,כב)

האבן עזרא מפרש: חח - באוזן; נזם - באף; טבעת - באצבע; וכומז - בזרוע.

מכאן אנו למדים כיצד הורים צריכים לחנך את ילדיהם:

חח (באוזן) - על ההורים להאזין להוראת התורה ולדברי גדולי־ישראל בכל הקשור לחינוך הילדים. כמורכב מוטלת חובה על ההורים להקשיב היטב לשיחות שהילדים מנהלים עם חבריהם ובינם לבין עצמם, כדי להדריכם בדרך הנכונה.

נזם (באף) - להורים צריך שיהיה 'חוש ריח' מפותח, כדי להבחין אם החברים שעמם ילדיהם מתחברים הם אכן טובים ומחונכים כדבעי.

טבעת (באצבע) - ההורים מחויבים להורות ולהראות ב'אצבע' לילדיהם את הדרך הישרה העולה בית אל, ולהסביר להם בדרכי נועם את הטוב והתועלת הצפונים בהליכה בדרך הישרה, וכן את הנזק העלול לבוא בדרך ההפכית.

כומז (בזרוע) - לצד ההסבר בדרכי נועם, על ההורים לפעול בתוקף ובהקפדה בחינוך ילדיהם. לא רק כשהילד אינו ממושמע, אלא אף כשהילד מצוי - עליו לחוש שיש עליו שמירה קפדנית של הוריו בכל הנוגע לחינוכו.

(ליקוטי־יבורים כרך ג, עמ' תקעג־תקעד)

וכל הנשים אשר נשא ליבן אותנה בחכמה טוו את העיזים (לה,כו)

טוו את העיזים: היא היתה אומנות יתירה, שמעל־גבי העיזים טווין אותן (רש"י)

הנשים לא נצטוו לעשות את הטוויה על־גבי העיזים, אלא נתעוררו לכך מצד עצמן. הנשים הבינו שאם זכו לכישרון מיוחד זה מאת ה', מטרת הדבר היא - המשכן. מכאן הוראה, שכאשר הקב"ה מעניק לאדם חושים וכישרונות מיוחדים, עליו לנצלם לעבודת ה' - לעשות מהעולם משכן ו'דירה' לה' יתברך.

(ליקוטי־שיחות, כרך טז, עמ' 456)

ויעשו בני־ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה... ויביאו את המשכן אל משה (לט,לב־לג)

שלא היו יכולים להקימו... ומשה העמידו (רש"י)

שני פסוקים אלו מלמדים אותנו כיצד יכול האדם להגיע לתכלית שלמותו בהקמת ה'משכן' הפרטי להשם יתברך.

בבניין המשכן הגשמי נדרשו בני־ישראל לעשות תחילה עם כל פרטיו ("ככל אשר ציווה ה'"), אך עדיין לא ניתנה להם הרשות להקימו, ורק כשהביאוהו אל משה הוקם המשכן.

כך גם בעבודת האדם לבוראו: בתחילה על האדם לעבוד את עבודתו ככל יכולתו ולמצות את כל אפשרויותיו, אך עדיין אין זה מספיק להשראת השכינה ב'בית־מקדשו' הפרטי. עליו להביא את מלאכת עבודתו ולהתקשר אל ה'משה' שבדור ("אתפשטותא דמשה בכל דרא"), אשר מחבר את בני־ישראל לאביהם שבשמים ("אנכי עומד בין ה' וביניכם"), ורק אז יוכל ה'משכן' הפרטי לקום ולהתקיים.

(לקוטי שיחות כרך יא, עמ' 172)

שואלין ודורשין בהלכות הפסח (א)

תכנון כינוסים: הוראת המזכירות - אין לקבוע באה"ק כינוס ליום א' דחול-המועד פסח, שבחור"ל הוא יום ב' דחג-הפסח, אם בין המוזמנים אליו יהיו גם אורחים מחור"ל הנמצאים כעת בארה"ק, וזאת כדי שאורחים אלה לא יטעו ויסעו לכינוס באותו יום שעליהם (כתושבי חור"ל) לשמור כיום-טוב.¹

תכנון נסיעות: מענה הרבי: "הנוהג בישראל, שבחג הפסח נמצאים ביחד איש וביתו (ובביתו), ובפרט ראש המשפחה. נוסף על שקשה ביותר להדרר כפי הרצון בענייני פסח - כשנמצאים במקום אחד. וקל להבין".²

יש להתחיל בהכנות ל'מבצע פסח', כולל לדאוג למעות חיתוין,³ מזון ולבוש,⁴ וכן לחלוקת מצה שמורה כדלהלן.

הכנות לפסח: "מצווה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל, עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה".¹

"כל שלושים יום לפני הפסח,² טוב להיזהר ולעיין בכל דבר שעושה, שלא יישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בקלות כשיגיע ערב פסח".³

"כימים אלו מתחילים כבר עניין המצה... שלכן יש להיזהר מאכילת מצה שלושים יום לפני הפסח".⁵

1) שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ג. והיינו ל' יום לפני הפסח, משנה-ברורה שם סוס"ק ב בשם אחרונים, כף-החיים ס"ק ג בשם מחזורים. ובפרט בישיבה, כולל-אברכים ובית-מדרש - ראה ערוך-השולחן שם ס"ו.

2) ה'שלושים יום' מתחילים מיום הפורים עצמו, שו"ע אדמוה"ז שם ס"א.

3) שו"ע אדמוה"ז סי' תלו סכ"ג.

4) ידועה תמיהת הרבי (אג"ק ב'תרמ"א, ח"ט עמ' כב) על כך שחלק מאנשי קיבלו את המצות שלא מה'לשכה האירופית של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע. אמנם בס' ימי תמימים (ח"ב עמ' 392) מפורט מאילו מאפיות באה"ק השיגו (עכ"פ בשנת תשי"ט) את המצות ללשכה האמורה, ורובן לא היו מאנ"ש, הרי שאין זה קשור ליצרן דווקא.

5) 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב סי' קצ, מאג"ק כרך ח עמ' שיט. מן הדין אסור לאכול מצה רק מעמוד השחר של ערב פסח, כנפסק בשו"ע אדמוה"ז סי' תעא ס"ד. ובחק-יעקב שם ס"ק ז הביא משיירי כנה"ג שהרבה נוהגין שלא לאכול מצה מראש-חודש, והוא באחרונים. בשו"ת איגרות-משה או"ח ח"א סי' קנה (דף ערבא ואילך) מבאר מקור למנהגם ולמנהגנו. ובס' מצות-מצווה (פ"ב ס"ק כט) כ' שכיוון שהטעם הוא משום חביבות המצווה, הרי אפילו במצות של חמץ ראוי להימנע

מלאכול, דשווין במראיתם וטעמם, ע"כ. וע"ע (ולכאורה יש לברר עד כמה הן חמץ ממש. ע' בשו"ע אדמוה"ז סי' תנה סל"ג. ועכ"פ יש מקום להחמיר בבוקר ערב פסח עצמו, וכ"כ בנטעי-גבריאל פסח ח"א פ"ב הערה כב).

6) היכל-מנחם כרך ג' עמ' נד. וראה בס' 'נתיבים בשדה השליחות' עמ' קג ואילך, והסיכום בעמ' קנג. וזה דלא כנהוג בין כמה מרבני אנ"ש לפסוק בזה כמ"ש בשער הכולל פ"א ס"ב (אף שי"ל שהכוונה כאן לאורחים שלא מאנ"ש). וע"ע.

7) היכל-מנחם כרך ג' עמ' קצג.

8) שו"ע אדמוה"ז סי' תכט ס"ה ואילך. והעירו שברמ"א שם ס"א קושר זאת, ובוא"ו החיבור, לענין 'שואלין ודורשין', עיי"ש (ראה סיפורי-חסידיים, מועדים, סיפור 294).

9) ראה 'התנועות' תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 399,339 ועוד.

- הרי זה משובח¹⁷. השיעור המינימלי לחלוקה זו הוא: 'כזית'¹⁸.

סדרים פומביים: הרבי הציע, שהרכבים שבכל אתר ואתר יערכו סדרים פומביים, היינו - כל אחד מהם יערוך את ה'סדר' שלו, ביחד עם בני ביתו ותלמידיו וכו', "ברחובה של עיר", ויזמין את כל תושבי המקום להשתתף ב'סדר הפומבי'. לפרסם מודעות בעיתונות המקומית, שהרב המקומי עורך 'סדר פומבי' הפתוח לקהל הרחב, במקום פלוני ובזמן פלוני, וכל הרוצה יוכל להשתתף בסדר, לקבל ארבע כוסות ושלוש מצות וכו', ובהדגשה - שאין דורשים דבר מן המשתתף, לא תמורה כספית ולא אחרת, וגם לא מחויבות להישאר עד סיום הסדר, אלא כל הרוצה יוכל להיכנס ולצאת ברגע שירצה¹⁹.

מכירת חמץ: נכון להפיץ שטר-מכירה קצר שיוכלו לצרפו לשטר הכללי, או ייפוי-כוח מתאים לכל המקומות שבהם נמצאים חמץ וכלי-חמץ²⁰. יש לצרף לעניין זה גם אנשים שעלולים ליטול חלילה מן החמץ בפסח²¹.

17) אג"ק כרך יא עמ' ו.

18) אג"ק כרך יב עמ' שמג וכרך יג עמ' יא.

19) 'התוועדות' תשמ"ו ח"ב עמ' 851, מר"ד בעת ביקור הרבנים הראשיים לארה"ק.

20) אג"ק כרך כ עמ' קפו.

21) 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' קד.

ושם (כדי להפיס דעת המערערים): מובן שיזהירו את המוכרים שאסור להם לעשות זאת. אבל גם אם יעברו על איסור זה - 1) פשיטא כמה מהנ"ל יעשו זה. 2) גם בנוגע להנחשים - ודאי כוודאיות התיקון - לא הווי. 3) אפילו בנוגע להנטול - לכמה דעות לא בטלה המכירה [כן משמע דעת אדמוה"ז סי' תמח טעיפים יגיד] כי אם גוזל הוא מה שנטול ותו לא מידי. 4) אפילו להאומר [א"ה: ראה שו"ת משנה-שכיר ח"ב סי' קיח] דבטלה המכירה - י"ל דזהו מכאן ולהבא - וניצל מאיסור בלי-ארה ובלי-מצא עד שעה זו. ולא שאין בו מעשה - לכמה דיעות אין לוקין עליו אף בעשה מעשה [לעבור עליו]. 5) אפילו למאן-דאמר דלוקין עליו - צ"ע מה מכריע: כל שמונת ימי הפסח באיסור דבלי-ארה ובלי-מצא אלא באופן שאין לוקין - או זמן קצר יותר, אלא שרגע אחד - רגע ביטול הקנייה - קאי בלאו דלוקין עליו. 6) אפילו אם-תימצילומר דבטלה המכירה למפרע - הנה אדרבה לפי זה יש לומר שאין כאן מעשה ואין לוקין על זה, כי מעולם לא היתה כאן מכירה, ואין מקום לקנייה בתוך חג הפסח.

הגדות: כדאי שיהיו לכל ילד סידור, חומש, ולהבדיל - קופת צדקה, משלו, וכן ספרי-קודש אחרים. ובעניין שהזמן גרמא - הגדה של פסח. ומה טוב - שקורם החג יקנו לכל ילד סידור חדש וכיוצא-בזה¹⁰, מה שיוסיף לו חיות ומרץ להשתמש בזה בפועל¹¹.

כלים: "המנהג פשוט במדינות אלו... שלא להשתמש בפסח בשום כלי זכוכית שיש לחוש בו שמא עירו לתוכו משקה חמץ חם, או שמא נשתהה בתוכו משקה חמץ מעת-לעת"¹². הנוהרים שיהיו להם כלים מיוחדים לפסח, ושלא להזדקק להכשרת הכלים כלל, תבוא עליהם ברכה¹³.

"סדר לדוגמה": בימים הסמוכים לחג הפסח, רצוי להראות לתלמידים עריכת הסדר, שעלידי זה יחקקו בזיכרונם ההלכות הקשורות בעניינים אלו, אך יש להתבונן ולסדר זאת באופן שלא לנגוע במנהגי אבותיהם¹⁴.

חלוקת מצה שמורה: מתקנת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, להשתדל - ובפרט רבנים, שו"ב וכל העוסקים בצורכי-ציבור - לשלוח לחג הפסח למכריהם (על-כל-פנים בעבור הסדרים) מצות עגולות אפויית-יד, ודווקא מצות שמורה, וכן במקומות שמסדרים סדרים כלליים (כמו במלונות וכדומה) יסדרו זאת המארגנים¹⁵. בפרט - יש לדאוג לתלמידי מוסדות חינוך חב"ד ולהוריהם¹⁶. "מובן, שכל המרבה בסוגי מקבלי השמורה וכל המהדר בשמורה זו כפי האפשרי

10) במכל-שכן ממה שעל-ידין (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. טוש"ע ושו"ע-אדמוה"ז או"ח תקכ"ט ס"ז) צריך לקנות לו קליות ואגוזים.

11) ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 343. ואכן נדפסו ומופצות ע"י מרכז צא"ח באה"ק לשם כך הגדות מיוחדות בהוצאת קה"ת עם חוברת תמונות צמודה, שהוכנו בהתאם להוראות מפורטות שנתקבלו מהרבי בנדון.

12) שו"ע אדמוה"ז סימן תנא סעיף עג. וכן נפוץ המנהג בין אנ"ש שלא להכשירים גם מאיסורים, וראה בס' 'הגעלת כלים לפסח' פ"ג סעיף נט. ולגבי דורלקס ופירקס וכו' דנו רבות בספרי השו"ת, ראה בס' הנ"ל פ"ג סעיף שעה.

13) ראה במבוא לס' הנ"ל, אות י'.

14) אג"ק כרך י עמ' שנ.

15) ספר-המנהגים עמ' 37.

16) אג"ק כרך יב עמ' שמג וכרך יא עמ' פו.

* נזהרים משתיית יי"ש בפסח²⁷.
 * כשהסירו את החותמות מבקבוקי היין, נזהרו
 שה'פותחין' (שבאמצעותו פותחים את הבקבוק) לא
 ייגע ביין עצמו²⁸.
 * הרבנית רבקה נ"ע אמרה, שאצלם לא שטפו את
 הביצים לפני פסח²⁹.
 * זה כמה שנים מנהגנו לא לקחת קידה וקינמון
 לחרוסת (וכן לא להשתמש בתבלינים בכלל) מחשש
 תערובת חמץ³⁰.
 * רבנו הזקן אמר: "בפסח אין צריך לכבד זה את
 זה באכילה ושתייה, אבל מותר ליטול בעצמו"³¹.
 נזהרים לאכול רק בבית ולא אצל אחרים, גם אם
 יודעים שהזולת נזהר (לכל הפחות) כמותו.
 * הצמח-צדק אסר אכילת צנון בפסח, ללא מתן
 טעם³².

ביותר שטרם הגיעו לחינוך, שעדיף להאכילם שרויה מאשר מצת
 מכונה. ואף בנושא קטניות, אף שאדה"ו (תנג ס"ג) מוזכרו רק
 כמנהג, מסתבר שעדיף להאכילם 'שרויה' שהחשש בו רחוק ורק
 ממידת חסידות (והרי באחש"פ מקילין בזה), על פני קטניות
 שהמנהג ברור לאיסור (כך פסק ונהג בביתו הרה"ח ר' אברהם-
 צבי הכהן ע"ה מירושלים ת"ו. וכנראה יש מרבני אנ"ש כיום
 הסוברים אחרת, וצ"ע אם יש לדעתם מקור נאמן. וראה בשו"ת
 קנין-תורה ח"ב סי' פ. פרדס-חב"ד גיליון 17 עמ' 175).

27 לחששות שבה, ראה שו"ע אדמוה"ו סי' תנא, מד. שו"ת
 הצמח-צדק או"ח סי' נא. למעשה אוסרים גם אם בטוחים
 לחלוטין בכשרותו - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נד וש"ג, ושם בעמ'
 נו שלא נזהרו בהנאה ממנו.
 28 לקוטי-דיבורים עמ' 846.
 29 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד, מליקוטי-סיפורים עמ' רסא.
 ומביא שם שכי"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע הקפיד על הבחורים
 בליובאוויטש שהיזרו לרחוץ. בזמננו יש החוששים לכוהל
 בסימון שע"ג הביצים, ומשוקים בסימון מיוחד במספר
 כוכביות.
 30 ספר-המנהגים עמ' 39. ובפעל נמנעים ככל האפשר ממוצרי
 תעשייה בכלל (ראה מכתב המד"א דכפר-חב"ד בנידון ב'כפר
 חב"ד' גיליון 759 עמ' 64).
 31 'היום-יום' כ' ניסן. ספר-המנהגים עמ' 42. והיינו רק כדי
 שלא לגרום הרגשת אי-נוחות למישהו ולהביאו לבטל הידוריו,
 אבל ודאי יש לארח ולתת האפשרות לקחת, אם סומך על
 המארח. ראה ספר-השיחות תש"ה עמ' 91 ועוד. 'אוצר מנהגי
 חב"ד' עמ' סז, וש"ג.
 32 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סב. לגבי שום, אין מנהגנו לאסור
 (בשם הגר"י לנדא ע"ה. וראה מה שהביא בזה בס' שבח-
 המועדים תשנ"ג עמ' 195).

יש לדאוג למכירת חמץ ב'ערב קבלן' דווקא,
 כדעת כ"ק אדמו"ר הזקן²², ולהשתדל בדרכי נועם
 אצל כל הרבנים שיעשו זאת.

הידורים²³

* אין אוכלים מצות מכונה, ואין נותנים אותן
 אפילו לילדים²⁴.
 * נזהרים ביותר ממצה שרויה. ולכן המצות
 שעל השולחן מכוסות [בפועל: כל אחד ואחד אוכל
 לעצמו מתוך שקית. אוכלים את המצה לפני הבאת
 התבשילים על השולחן, מסלקים את השקיות ואז
 שותים ואוכלים את הסעודה. למעשה, אף אין
 מטגנים מצה במי-פירות], שמא תיפול עליהן
 טיפת מים, וכן שלא ייפלו מפיירורי המצה למים
 או למרק. קודם ששופכים מים, או משקאות שמים
 מעורבים בהם, לכוס או לקערה, בודקים שלא יהיו
 בכלי פירורי מצה [כלי עם דבר לח שנפל בו פירור
 מצה, נמנעים מלהשתמש בו בפסח זה]²⁵.
 מצד החינוך - גם הקטנים צריכים להיזהר ממצה
 שרויה²⁶.

ולבסוף, ע"פ הוראותיו ותיקוניו של הרב, וכדי שיהא נכון לכל
 הדעות, נוסף הנוסח דלהלן לשטר המכירה:
 "ישראל המוכר או בא כוחו יהיה, באם ירצה, מורשה מהנכרי
 הקונה ושלא על מנת לקבל פרס, למכור בשבילו או לתת במתנה
 מהעניינים הנמכרים".

22 בסידורו - נדפס בשו"ע שלו סוף הל' פסח עמ' 1120,
 וביאורו מבעה"ח שער הכולל להלן שם עמ' 1399. וראה
 'המועדים בהלכה' עמ' רנא, ובארוכה בספר 'מכירת חמץ בערב
 קבלן' להרה"ג ריי"צ שי' בלינוב, וכן בקונטרס 'מכירת חמץ לפי
 תקנת רבתינו' להרה"ג רש"ב שי' לוין, הנדפס בסו"ס 'תיקוני
 מקוואות' שלו, ברוקלין תשנ"ח.
 23 בר'שימות', חוברת לח עמ' 9, איתא: "כ"ק אדנ"ע היה
 אומר, שאין לנהוג בהידורים בחג המצות - הטעם שלא יחול
 בקבלה בנדר. כ"ק מו"ח אד"ש". ולא נתפרש, הלא רבתינו נהגו
 בהידורים רבים ביותר, ומן הסתם התנו שיהיה 'בלי נדר'.
 24 'תורת-מנחם' - התועודיות' תשי"א ח"ב עמ' 7. ראה 'אוצר
 מנהגי חב"ד' עמ' כט-לא על היחס למצות מכונה.
 25 ספר-המנהגים עמ' 41. האמור בסגריים - ע"פ 'אוצר
 מנהגי חב"ד' עמ' מט, מח.
 (המכניסים מצה ישנה לנתור לחממה כדי להחזיר טריותה
 - אין בזה חשש 'שרוייה').
 26 'התועודיות' תשמ"ח ח"ג עמ' 111 הערה 258. והנאמר
 בשיחה הנ"ל דשנת תשי"א שאין להקפיד בזה, הכוונה לקטנים

* רבותינו היו אוכלים דגים בפסח³³.
 * כנראה, הרבי לא היה שותה תה בפסח (אבל ככלל, הקלו בזה גם רבותינו)³⁴.
 * הרבי היה אוכל מאכלי חלב בפסח³⁵ (מזה נראה שאין חשש בעצם השימוש בחלב, אבל אלה הנוהרים מאכילת מוצרים תעשייתיים, נמנעים גם מחלב ומוצריו, כשאננם תוצרת בית).
 * בין כלי הפסח של רבותינו נשיאינו היו גם צלחות עם פסי זהב בשפתן³⁶.
 * אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע היה צריך לאכול בפסח שקדים מתוקים לרפואה, והקפיד שיקנו אותם (קודם הפסח) בחנות שאינה מוכרת כלל מוצרי חמץ³⁷.
 * בדבר 'דירת פסח' או מטבח מיוחד לפסח - "לא ראיתי ולא שמעתי רבותינו נשיאינו נוהגים כן"³⁸.
 * אחד החסידים נהג להכין לעצמו מים לכל החג, ואחר-כך, כשהיה קשה עליו, רצה לבטל המנהג על-ידי התרת-נדרים, והורה לו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב שלא לבטלו, אף שאדמו"ר בעצמו לא נהג בזה, מכיוון שמנהג זה הוא מהנהגות הבעש"ט³⁹.

* בס' 'תשב' ועוד מובא, שיש הנמנעים מלהזכיר שם 'לחם' בפסח. על הרבי מסופר שכשאמרו לו על חדר מסויים שיש בו 'חמץ', הגיב ואמר: לא כדאי להזכירו בפסח⁴⁰.
 * אין נמנעים מלהכין בפסח מיני מאכל (ומאפה) הדומים למאכלי חמץ⁴¹.
 * לפני פסח מבשלים ומסננים בכד את הסוכר המיועד לפסח, כדי לוודא שאין בו לכלוך כלשהו. יש שנוהגים כמנהג רבותינו נשיאינו עצמם ואינם אוכלים כלל סוכר או מוצרים המכילים אותו בפסח, אך הרבי אמר שאינו יודע אם זו הוראה לרבים⁴².
 * נוהרים ממאכל שנפל על הרצפה, ולכתחילה אף אין משתמשים בכלים שנפלו על הרצפה⁴³.
 * אוכלים רק פרי או ירק בעל קליפה⁴⁴, ומקלפים אותו לפני האכילה (אפילו עגבניות ותמרים) בסכין המיוחדת לכך, שאין משתמשים בה לחיתוך מאכלים.
 * נוהגים שלא לאכול דגים מלוחים ('הרינג') בפסח⁴⁵.

33) שם עמ' ס. וכנראה קנו והכינו אותם לפני פסח, כמנהג הפשוט המובא שם.
 34) שם עמ' נג, ששתה במקומו חלב מהול במים חמים. במקום אחר פורסם מפי המש"ב ק שהשתייה בימי הפסח היתה מיץ תפוזים שנשחט בבית. ב'אוצר' בעמ' הנ"ל מובא שנהגו לשתות תה, ועל אדמו"ר מהוריי"צ - מובא בעמ' מז.
 35) מפי הרה"ח בנימין שי' קליין (תשורה, נה"ח, ח' אדר תשנ"ו, עמ' 29). וי"א שגם אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ אכלו מאכלי חלב בפסח. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מז אות ו ועמ' נג אות י.
 36) 'אוצר מנהגי חב"ד' ס"ע נט, מהרה"ח ר' רפאל-נחמן הכהן ע"ה בשם הרה"ח ר' שאול-דוב זיסלין ע"ה.
 37) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד, מהרה"ג ר' יעקב לנדא ע"ה.
 38) לקוטי-שיחות כרך לב, עמ' 204 בהערה. ומציין שם ל'דרכי חיים ושלום' הל' פסח סי' תקעב, שבעל המנחת-אלעזר נהג כן (וע' ס' 'מהרי"ל' - מנהגים) הוצאת מכון ירושלים עמ' תרל"ו אות צז.
 39) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נו. ויש יחידים מאנ"ש הנוהגים בזה גם כיום.
 כשהיה הרבי מסייר במוסדות החינוך קודם עריכת ה'סדר',

אירע שהעיר שיש לבדוק מפעם לפעם את המסנתת שלא ייכנסו בה עניינים בלתי רצויים.
 40) מליל-הסדר תשל"ט, 'התקשרות' גיליון לח עמ' 13, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סו. אגב, הרבי נמנע מלאכול מאכל שאמרו עליו **בטעות** שהוא 'קניידלאך' - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מז. (וראה סיפור זה גם ב'כפר חב"ד' גיליון 759 עמ' 44 ועמ' 158).
 41) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' סד.
 42) 'המלך במסיבו' ח"א עמ' שז. וראה בארוכה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נ ואילך. ושם, שכבר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אמר שאינו אוהב שמחקים אותו בזה.
 43) בס' 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ס (ללא ציון מקור) כתב שיש הקולפים ואוכלים את המאכל. ולעניין כלי, כתב שנמנעים משימוש בו אף בדיעבד באותה שנה.
 44) למשל, אין אוכלים כרוב וכדומה. וישנם שגם חסה אינם אוכלים מחוץ למרור וכורך בליל-הסדר.
 45) שם עמ' סא, עיי"ש (המצאיאות כיום היא, שבדגים מלוחים ללא עיבוד הבעיה היא האנזים לריכוך שיש בו בעיית כשרות וגם בעיה לפסח, ובדגים מעובדים ייתכנו גם גלוקוזה וחומרי-טעם, שעלולים להיות חמץ ועכ"פ קטניות).

הלכות ומנהגי חב"ד

[מנהגי שבת־מברכים פורטו לאחרונה בגיליונות: תשר"מ, תשמ"ח, תשנ"ז, תשס"א].
רצוי להכין את ספר־התורה המיועד לקריאת פרשת החודש קודם התפילה, כדי למנוע טרחא דציבורא⁴.

מוציאים שני ספרי־תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע⁵.

מניחים את ספר־התורה השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד הקריאה בו)⁶, ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר את פרשת 'החודש', בפרשת בוא: "ויאמר... החודש הזה... תאכלו מצות" (שמות יב, א-כ).

אם יש רק ספר־תורה אחד אין מגביהים אחר חצי קדיש אלא גוללים לפרשת החודש. ומגביהים וגוללים לאחר גמר כל הקריאות, דהיינו לאחר מפטיר. את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר... בראשון באחד לחודש... עולת תמיד" (יחזקאל מה, יח - מו, טו).

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה את הפטרת פרשת החודש, ואם נזכר

בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' (כסדר האמור בספר־המנהגים, או כסדר מנהג רבותינו שב'היום יום') יש לזכור לקרוא הפעם את כל ההפטרות, דהיינו: א) של פרשת 'ויקהל' ('וישלח המלך שלמה...'), ב) של פרשת 'פקודי' ('ותשלם כל המלאכה...'), ג) [למנהג רבותינו - בשבת לפני שחרית] של פרשת 'החודש' ('כה אמר ה' אלוקים...').

שבת־קודש, פרשת ויקהל־פקודי / החודש

כ"ה באדר, מברכים החודש

יום הולדת הרבנית הצדקנית חיה מושקא נ"ע, אשת כ"ק אדמו"ר, בשנת תרס"א. הרבי פתח ביום זה בשנת תשמ"ח במבצע 'יום הולדת', לנצל את יום ההולדת ליום של התעוררות והחלטות טובות ברבים.

השכם בבוקר - אמירת תהילים בציבור¹. אמירת כל התהילים קודם התפילה דווקא, היא הכנה ונתינת־כוח לברכת החודש (בתפילה)². אחר־כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר־כך התפילה³.

4) לוח 'דבר בעתו'.

5) מנהג ישראל שגם היושבים בקריאת־התורה, עומדים בפסוק האחרון של סיום הספר. רצוי שהקורא יפסיק קימעא לפני תחילת הפסוק (וימתין עד שיספיקו כל היושבים לעמוד), כדי שהציבור יוכל לשמוע היטב את קריאת הפסוק - ראה בלוח הנ"ל.

6) שערי־אפרים שער י' סי"ב.

7) לוח כולל־חב"ד. ספר־המנהגים עמ' 33.

1) רגילים לומר זאת בחליפה וכובע, והנשואים בחגירת אבנט, כפי שנהג הרבי וכל הציבור עימו (ולכאורה כך יש לנהוג גם כשמשלמים זאת אחר־כך), אע"פ שכהוראה נאמר "בחגירת אבנט" רק בתהילים דליל הושענא־רבה (ס' המנהגים עמ' 68).

2) שיחת ש"פ וראא תשט"ו ס"ב ('תורת מנחם - התוועדויות' ח"ג עמ' 197).

3) ספר־המנהגים עמ' 30.

זקן... זבדיה... ג' פעמים. קדיש־תקבל. שיר־של־יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום. קריאת התורה. אשרי, ובא לציון (ואין הש"ץ מסיימו בקול), יהללו. הכנסת ספר־תורה. חליצת התפילין. הנחת תפילין דרבנותם, קריאת־שמע, פרשיות: 'קדש' ו'היה כי יביאך', שש זכירות וחליצת התפילין. הש"ץ יאמר מזמור (כלשהו), כדי לומר הקדיש, ויסיימו בקול), חצי קדיש, מוסף. אמירת ההלל כסדר התפילה חשובה יותר מאמירתו בציבור. יום התוועדות. ההתוועדות - בבית־הכנסת.¹⁴

חודש ניסן

בכל החודש אין אומרים תחנון¹⁵, אִל־אֶרֶץ אֶפְרַיִם¹⁶ ו"רִלְמַנְצַח... יַעֲנֵךְ"¹⁷ בימות החול, "אב הרחמים" לפני מוסף שבת, ו"צדקתך" בשבת במנחה¹⁵. אין מתענים אלא חתן ביום חופתו, ובכור בערב־פסח¹⁸. נשיא: מצווה לחזק את המנהג¹⁹ לקרוא²⁰ אחרי התפילה²¹ (לפני אמירת תהילים²²) בכל יום החל מהיום עד י"ג ניסן ועד בכלל, דבר יום ביומו בפרשת הנשיאים. היום מתחילים "ויהי ביום כלות משה" ומסיימים "זה קרבן נחשון בן עמינדב" (במדבר ז, א־

אחר הברכות - קורא אותה בלא ברכה⁸. המולד: ביום חמישי בשעה 6 בבוקר, 23 דקות וחלק אחד. מברכים החודש: ראש־חודש ניסן ביום החמישי. אין אומרים "אב הרחמים". התוועדות בבית־הכנסת. ובפרט שהיא "שבת חזק"⁹.

יום רביעי

כ"ט באדר, ערב ראש־חודש

ביום זה - 'יום כיפור קטן' - יש להוסיף בג' הקווין: תורה, עבודה (תפילה שבמקום קרבנות), גמילות־חסדים וצדקה¹⁰. מי שיש לו יארצייט בחודש ניסן, יעלה היום לבית־העלמין¹¹. ביום האחרון של חודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגה ביותר, לאחר ה'מרכיב בשמחה' של כל ימי אדר מיום ליום, והיא נותנת את הכוח והסיוע להמשיך את הגאולה דחודש ניסן, שבו נגאלו וכו עתידין להיגאל, כי השמחה שבחודש אדר, ובפרט ביום האחרון שבו, פורצת את גרדי הגלות ומביאה את הגאולה האמיתית והשלמה, על־ידי משיח צדקנו שנאמר בו "עלה הפורץ לפניהם", בקרוב ממש¹².

יום חמישי

א' בניסן - ראש־חודש

[מנהגי ראש־חודש פורטו לאחרונה ב'התקשרות' גליונות: תשד"מ, תשמ"ח, תשנ"ג, תשנ"ז, תשס"א]. שחרית: "יעלה ויבוא". חצי הלל¹³. "ואברהם

14) היום־יום, ל' ניסן.
15) שו"ע אדמוה"ו סימן תכט ס"ח.
16) כנדפס בסידורים מאז שנת תשל"ח. ראה בירור בעניין זה ב'התקשרות' גליון שכת עמ' 18.
17) סידור אדמוה"ו, לפני 'למנצח' זה.
18) לוח כולל־חב"ד, משו"ע אדמוה"ו סי' תכט ס"ט.
19) 'שערי הלכה ומנהג' אור"ח ח"ב עמ' עז. "א שבהקפדה לומר בכל יום את הנשיא שלו, יש סגולה שלא ישכח באחד הימים לספור ספירת־העומר - שמעתי מאבי מורי ז"ל בשם הרה"ג הרה"ח ר' חיים־שאול ברוך ע"ה.
20) אין מנהגנו לקרוא מתוך ספר־תורה. גם בימי הקריאה אין לגלול הס"ת ולקרוא פרשת הנשיאים מתוכו. ובפרט בש"ק, שפרשת הנשיאים צ"ל אחר תפילת המוספין דווקא - 'שערי הלכה ומנהג' שם.
21) וביום שיש בו תפילת מוסף, אחרי תפילת מוסף, שתדירה ומקודשת יותר מקריאת הנשיא - שם עמ' עט.
22) ע"פ מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע (אג"ק ח"א עמ' שצ) ורשימות היומן' עמ' שצז, ודלא כמ"ש כאן בשנים הקודמות. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' (ניסן־סיוון) עמ' ג.

8) לוח כולל־חב"ד, ש"פ מ"ך.
9) ראה ספר־השיחות תש"נ ח"א עמ' 233.
10) שיחות־קודש תשל"ו עמ' 663, ובכ"מ.
11) ע"פ הוראת הרבי עבור הרבנית קרסיק ע"ה מת"א, שאין עולים לבית־החיים (משא"כ לאוהל ולקברי צדיקים) בחודש ניסן כלל.
12) לקוטי־שיחות כרך ד' עמ' 1274.
13) יש עניין מיוחד להתפלל תפילת שחרית זו בציבור, כדי לומר הלל בציבור, ובפרט שבראש־חודש יש אומרים שאין מברכין עליו אלא בציבור (רמ"א תכ"ב. שו"ע אדמוה"ו תפח"ג).

מאכל²⁹. לכתחילה יש להשתדל שיהיו לפחות שני אילנות³⁰. מי שלא הספיק לברך בעוד הפרחים על האילנות, לא יברך אחר־כך על הפירות³¹.

יום שישי

ב' בניסן

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר רבנו שלום-דובער נ"ע מליובאוויטש, אדמו"ר מוהרש"ב, דור חמישי לנשיאי חב"ד³², בשנת תר"פ, בעיר רוסטוב על נהר דון, ושם מנוחתו-כבוד³³.
יום התחלת הנשיאות של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע³⁴.

29 ראה הדעות בזה בשו"ע הקצר שם ס"ה ובהערות. דעת הרמב"ם, הטושו"ע והפוסקים שהביא הרבי בלקוטי-שיחות כרך כג עמ' 116 הערה 33 (וכפי שנראה שהכריע שם) היא שצ"ל אילני פרי דווקא. ורק שהעיר על השמטת אדמוה"ז מסדר ברה"י, וסיים 'ואכ"מ בקשר להשמטות כיו"ב שם. לעניין אילנות שעודם בשנות ערלה, בגיליון רע"א סי' רכו מסתפק בזה, אבל רבים פסקו לברך, ראה הגדה של פסח 'חזון עובדיה' עמ' יד משו"ת דובב"מישרים ח"ג סי' ה וחלקת-יעקב ח"ב סי' כז ועוד.

30 כ"ף-החיים סי' רכו ס"ק ב וקצות-השלחן בבדייה-השלחן סי' ס"ק יח.

31 ואפילו בלא שם ומלכות, כיוון שבלוח ברכת-הנהנין (פי"ב הכ"ג) כ' אדמוה"ז, שאם נפל הפרח וגדלו הפירות, טוב לברך בלא שם ומלכות, ובסדר ברה"י השמיט זאת. 'ביאור סדר ברה"י עמ' 445.

32 הנשיאות החלה בשנת תרמ"ג, אך קבלת עול הנשיאות בכל הפרטים היתה רק בשנת תרנ"ד, ראה 'ספר התולדות - אדמו"ר מוהרש"ב', הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשל"ו, עמ' 34. וראה הערה 1 בפתח דבר לספר המאמרים תרמ"ג-ד.

33 פרשת ימי חייו האחרונים בעלמא דין והסתלקותו נתפסה בס' 'אשכבתא דרבי', ברוקלין תשל"ו, ועוד.

בחורף תרצ"ט, כיוון ששלטונות העיר עמדו להרוס את בית-העלמין, הועבר גופו הק' לבית-העלמין החדש שבאותה העיר מתוך מסירת-נפש ע"י מניין מאנ"ש, ע"פ הוראות תלמידו הר"ק ר' לוי-יצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של הרבי, והקימו במקום אוהל מאותן האבנים שהועברו מהאוהל הישן - 'אשכבתא דרבי' עמ' 151, ומשם 'לתולדות לוי-יצחק', הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשנ"ה, ח"א עמ' 287. צילום הציון ששופץ נדפס שם בעמ' 294.

34 ראה לקוטי-שיחות כרך ד עמ' 1293 בהערה. כרך יב עמ' 146 בהערה 1. כרך לב עמ' 23 הערה 38. ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 347 הערות 7, 8.

יז). אחר-כך אומרים את ה"יהי רצון" (אומרים אותה גם בשבת)²³ הנדפס בסידורי תהילת ה'²⁴. גם כוהנים ולויים אומרים אותו²⁵.

ברכת האילנות: מברכים אותה רק²⁶ בחודש ניסן²⁷. גם נשים מברכות²⁸. מברכים רק על אילני

(23 היום-יום, ר"ח ניסן. ספר-המנהגים עמ' 36. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ד"ו.

(24 עמ' 473. לכאורה צריך לנקד שם "פרשה" - כולה קמץ. נוסח זה (שמקורו מספר 'סוד יוסף' לר' יוסף-יוסקא מדובנא) הוגה ע"י הרבי (ללא ניקוד. ראה 'גהות לסדור רבנו הזקן', ברוקלין תשס"ז, עמ' מב, מט, ס). וראה בס' 'קב הישר' מהדורת הרב שיינברג תשנ"ג, פרק פה (ף תנג, א"ב), שדן בהגהות שונות בפרטי הנוסח.

(25 למרות שמוזכר שם "שבאם אני עבדך משבט..." והוא איננו משבט זה, כיוון שה שייך ל'עבור' (דהיינו גילוי מסויים מנשמה אחרת בתוך נשמתו-הוא, הנשארת בדרגתה), הוראת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, היום-יום שם, ספר-המנהגים שם, לוח כולל-חב"ד. 'בשערי הלכה ומנהג' אר"ח ח"ב עמ' פ נתבאר, שהשייכות היא **ודאית** לכל אחד ואחד מישראל, ורק שבאם זהו שבטו, אזי השייכות וההמשכה הן באופן נעלה יותר (בשו"ת מנחת-אלעזר ח"ה סי' ב כתב שלא יאמרו כהן ולוי את היה"ר, אבל בפתחא זוטא הלי' פסח סי' א אות ו הוכיח שגם הם יכולים לומר זאת).

(26 'שערי הלכה ומנהג' אר"ח ח"א עמ' רכ, ע"פ סדר ברכת-הנהנין בסידורו אדמוה"ז. וכן הוא ע"ד הקבלה, ברכי-יוסף סי' רכו ס"ק ב. ולפלא שמשמשיכים להדפיס גם השתא בלוח כולל-חב"ד (ע"פ קצות-השלחן סי' סו בבדייה-השלחן ס"ק יח) שניתן לברך ברכה זו גם בחודשי אדר או אייר, ללא כל הסתייגות. וראה אנציקלופדיה-תלמודית כרך ד עמ' שנח, ציון 98.

(27 היו שבירכו ברכה זו ברוב עם, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' ה. ובפרט ע"פ המבואר בס' מורה-באצבע להחיד"א אות קצט ע"פ הוזהר (ח"ג קצוב), שכוונת הברכה היא לתיקון נשמות שנתגלגלו בדומם וצומח ויבקשו עליהן רחמים.

לעניין ברכה בשבת, ראה שו"ת יחוה-הדעת ח"א סי' ב שאין בזה איסור, ותלוי במנהג המקום, וש"נ.

בשו"ת מהרי"ל (הישנות) סי' קמג נקט ב**פשיטות** שמי שלא בירך בראיה ראשונה מברך בראיה שנייה, ונעתק באגור סי' שיח ומטה-משה סי' שסא (שם הביא מזה ראה לדין שהחיני, שבו נחלקו עליו, ולדעת רבינו בסידור מברכים ללא שם ומלכות), ובבירור-הלכה סי' רכו (עמ' רט) כ' שלפי כללי הפוסקים יש לפסוק כן נגד כל האחרונים שלא ראוהו. בבדי-השלחן שם הבין בסדר ברכת הנהנין פי"ג ה"ד שאין לברך, אבל מפשטות הלשון הכוונה רק לשלול ברכה **נוספת** באותה שנה (וכמו בהלכה יג וכו' שלא כותבים כן). ובפרט שמהלשון שם 'אינו חוזר ומברך' משמע שכן מברך **לראשונה**). וראה בזה באריכות בשו"ע הקצר פרק פז ס"ג ובהערות.

(28 נסמן בשו"ע הקצר שם סי"א.

יום התוועדות.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כד: (א) ללמוד פרק משנה המתחיל באות אחת משמו הקדוש (על-כל-פנים פרק אחד³⁵). (ב) להוסיף³⁶ בלימוד תורתו של בעל ההילולא³⁷, ש'עיקר גילויי החסידות באופן של הבנה וההסברה נתחדש על-ידו, וכונה 'הרמב"ם דתורת החסידות'³⁸. (ג) להוסיף³⁶ בעבודת התפילה. (ד) להוסיף³⁶ בנתינת צדקה, ומה טוב - לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו, ש'עיקר חידושו - בייסוד ישיבת תומכי-תמימים, שבה מודגשת שלימות התורה" נגלה וחסידות

כאחד³⁹, ו'על-ידו התחילה עיקר הפצת תורת החסידות חוצה'⁴⁰, ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו. (ה) לקיים התוועדות של שמחה, שבה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות⁴¹.
פשוט, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא נעשה הנ"ל או חלקו ביום השנה, צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הסמוכים⁴².

(39) לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 67. כרך כז עמ' 25. 'התוועדויות' תשמ"ז ח"א עמ' 495, 310.
(40) לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 389. וראה שם כרך כב עמ' 186.
(41) ע"פ הוספות לשיחה הנ"ל בהערה 25, שם עמ' 292. וראה לקוטי-שיחות כרך כא עמ' 276.
(42) 'תורת מנחם - התוועדויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286 הערה 66 - מוגה (ההדגשה במקור), בקשר לכ"ד טבת.

(35) ע"פ לקוטי-שיחות כרך כא עמ' 296.
(36) ע"פ 'התוועדויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, מוגה.
(37) ע"פ שיחות-קדש תשנ"ב עמ' 382.
(38) לקוטי-שיחות כרך ז עמ' 209, 277.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש